

DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2025-292-6-25-34>

УДК 332.012

СТИМУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ОСНОВІ БІОЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ ПЕРЕРОБЛЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Маслош О.В., Ольшанський О.В., Подкуйко М.Ю.

PROMOTING EMPLOYMENT IN RURAL AREAS BASED ON A BIOECONOMIC MODEL FOR THE PROCESSING OF MEDICINAL PLANTS

Maslosh O.V., Olshansky O.V., Podkuiko M.Y.

У статті досліджується питання стимулювання зайнятості населення сільських територій України на основі впровадження біоекономічної моделі перероблення лікарських рослин. Порівняльна характеристика традиційної аграрної моделі та біоекономічного підходу дає змогу визначити якісні переваги біоекономіки як інструменту диверсифікації зайнятості, зменшення трудової міграції та формування нових ланок локальної економіки. Обґрунтовано, що біоекономіка забезпечує гнучкість у виробництві, орієнтованому на сталий розвиток, і сприяє збільшенню доданої вартості без значного залучення зовнішніх ресурсів. Показані прикладні технології перероблення лікарських рослин, зокрема методи первинної та вторинної обробки, що дозволяють створювати конкурентоспроможну продукцію з високим ступенем локалізації.

Розроблено структуру ланцюга створення доданої вартості, який охоплює етапи вирощування, заготівлі, технологічної обробки, пакування та реалізації, і в якому залучення місцевого населення можливе на кожному рівні.

Проаналізовано соціально-економічний потенціал сектору, що включає формування нових робочих місць, розвиток жіночого підприємництва, підтримку молоді та зростання зайнятості у сфері малих виробництв.

Розглянуто ключові бар'єри (відсутність доступу до технологій, фінансових інструментів, сертифікації, ринків збуту) і можливості (підтримка з боку міжнародних партнерів, екологічний тренд, наявність сировинної бази) розвитку біоекономіки.

Визначено необхідні передумови для її ефективного функціонування в сільських громадах: кадровий потенціал, логістична інфраструктура, освітні ініціативи, механізми кооперації. Також окреслено інституційні механізми підтримки розвитку

біоекономічної моделі, зокрема через програмне фінансування, податкові пільги, залучення дорадчих служб і розвиток освітніх платформ.

Таким чином, результати дослідження поглиблюють розуміння прикладних аспектів біоекономіки як чинника сталого розвитку, особливо в контексті подолання соціально-економічних викликів на рівні сільських громад.

Ключові слова: біоекономіка, лікарські рослини, зайнятість, сільські території, додана вартість,

Вступ. Сучасні виклики економічного розвитку України, пов'язані з наслідками воєнних дій, руйнуванням інфраструктури та депопуляцією сільських територій, потребують пошуку нових підходів до формування стійкої регіональної економіки. Одним із перспективних напрямів у цьому контексті є біоекономіка — модель господарювання, що ґрунтується на раціональному використанні біологічних ресурсів, створенні доданої вартості та зменшенні залежності від викопних ресурсів. Особливу роль у біоекономічному розвитку сільських громад відіграє вирощування та перероблення лікарських рослин як ресурсоощадна, екологічно орієнтована і високомультимплікативна галузь.

Лікарські рослини, як високорентабельні сільськогосподарські культури з широким спектром застосування, здатні забезпечити не лише зростання доходів на рівні домогосподарств, а й активізувати місцеву зайнятість через розвиток малих підприємств, кооперативів, ремісничого виробництва та логістичних сервісів. Біоекономічна парадигма,

в рамках якої перероблення сировини на місцях є ключовим елементом створення доданої вартості, дозволяє сформувати нові ринки, підвищити конкурентоспроможність регіонів і зменшити економічну маргіналізацію сільських громад.

У контексті післявоєнного економічного відновлення України питання зайнятості в сільській місцевості набуває критичного значення. Втрата традиційних джерел доходу, вимушене переміщення населення, висока частка тіньової зайнятості, зниження економічної активності у сільських регіонах обумовлюють необхідність системного підходу до формування нових сегментів сільської економіки. Біоекономіка, як інтегративна концепція, дозволяє поєднати аграрний, екологічний та підприємницький потенціали регіонів, а сектор лікарських рослин є одним з найбільш перспективних інструментів реалізації цієї моделі.

На сьогодні Україна має значні природно-кліматичні передумови для вирощування широкого спектра лікарських культур, а також історичний досвід локального виробництва натуральної сировини. Водночас більшість господарств функціонує за сировинною моделлю, що не дозволяє акумулювати додану вартість на місцях. Перехід до біоекономічної перероблення — шлях до створення нових робочих місць, зростання доходів у сільських громадах і підвищення експортного потенціалу країни.

Дослідження механізмів стимулювання зайнятості через біоекономічну переробку лікарських рослин є актуальним з позицій як регіонального розвитку, так і національної економічної безпеки. Формування кластерів, розвиток кооперації, впровадження освітніх та сертифікаційних програм у цій сфері вимагають теоретичного обґрунтування та практичних рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку біоекономіки як інтегративної моделі соціально-економічного зростання останніми роками набуває дедалі більшої актуальності у науковій літературі. У працях С. Фединої [1], С. Печки [2], а також у дослідженні V. Vostriakova [3] підкреслюється важливість біоекономіки як чинника формування нових ланцюгів доданої вартості на базі біоресурсів, зокрема в аграрному секторі, що відкриває нові можливості для сільських територій.

Європейський підхід до розвитку біоекономіки висвітлений у Стратегії ЄС [4], де наголошено на її ролі в досягненні сталого розвитку, створенні «зелених» робочих місць та активізації регіональних економік. Поглиблене бачення концепції циркулярної біоекономіки як моделі економічної стійкості представлено у роботах Tan & Lamers [5] і Nallapaneni et al. [6].

Значна увага в дослідженнях приділяється потенціалу біоекономіки в регіональному контексті. Зокрема, у роботі Л. Калачевської [7] і дослідженні О. Кучера [8] розглядаються інституційні механізми підтримки біоекономічних ініціатив, інструменти стратегічного планування, публічно-приватного партнерства та розвиток місцевих кластерів.

На рівні практичної реалізації біоекономічних підходів автори [9; 10] наголошують на важливості поєднання традиційних аграрних технологій з інноваційними рішеннями, зокрема в органічному виробництві, біоперероблення та створенні кооперативних форм господарювання.

Окремий пласт наукових робіт присвячено розвитку сектора лікарських рослин як перспективного напрямку біоекономіки. У роботі V. Vostriakova [3], а також у публікації Р. Вожегової та ін. [10] ідеться про недооцінений експортний потенціал лікарської сировини в Україні, обмеженість локальної перероблення, а також про кадрові й інституційні бар'єри. Зазначається, що розвиток галузі можливий за умови впровадження кластерного підходу, сертифікації продукції та стимулювання інновацій.

Дослідження JRC – European Commission [4] також підтверджує, що біоекономіка має високий потенціал створення робочих місць у депресивних і сільських регіонах Європи, зокрема через розвиток логістичних послуг, виробничої інфраструктури та сервісного сектору, що супроводжує повний цикл перероблення біосировини.

Таким чином, сучасна наукова дискусія формує комплексне бачення біоекономіки як не лише екологічно орієнтованої, але й соціально значущої економічної моделі. Водночас, в українському контексті залишається відкритим питання щодо практичного впровадження біоекономічних рішень, насамперед — у галузі вирощування та перероблення лікарських рослин, побудови локальних ланцюгів доданої вартості та створення умов для довготривалого інституційного супроводу цих процесів.

Метою дослідження є наукове обґрунтування підходів до стимулювання зайнятості сільського населення шляхом розвитку біоекономічних форм господарювання, зокрема через вирощування та переробку лікарських рослин, як одного з перспективних напрямів формування доданої вартості та соціально-економічного відновлення сільських територій України.

Виклад основного матеріалу. Біоекономіка - це модель сталого економічного розвитку, що базується на раціональному використанні біологічних ресурсів для виробництва продукції, енергії та послуг з високою доданою вартістю. За визначенням Європейської комісії, біоекономіка охоплює сектори, що використовують біологічні ресурси, включаючи сільське, лісове, рибне господарство, виробництво харчових продуктів, біоенергетику та біопродукти, а також пов'язані з ними послуги, інфраструктуру й інновації [4].

Концепція біоекономіки набула особливого значення в контексті сучасних викликів: зміни клімату, деградації ґрунтів, енергетичної нестабільності та соціально-економічної поляризації регіонів. У цьому контексті біоекономіка не лише знижує екологічне навантаження, а й сприяє економічній диверсифікації сільських територій, створенню нових форм зайнятості, розвитку підприємництва на основі місцевих ресурсів.

Одним із головних соціально орієнтованих завдань біоекономіки є формування робочих місць у сільській місцевості, особливо за умов післявоєнного відновлення. Така модель передбачає підтримку малого агробізнесу, кооперативних форм господарювання, а також розвиток кластерів і логістичних систем на базі перероблення біосировини.

Застосування біоекономічного підходу дозволяє переходити від сировинної моделі аграрного сектору до інноваційно-орієнтованої моделі з високим рівнем доданої вартості. Це, своєю чергою, знижує залежність сільських громад від традиційного сільського господарства та сприяє створенню стійкої зайнятості, зокрема для молоді, жінок, людей з обмеженим доступом до традиційного ринку праці.

У табл. 1 представлено порівняння ключових характеристик традиційної аграрної моделі та біоекономічної парадигми в контексті впливу на зайнятість.

Сільська місцевість в Україні характеризується стійким спадом економічної активності, що супроводжується демографічною депопуляцією, трудовою міграцією та зниженням якості життя. За даними Державної служби статистики України [11], за останні 10 років чисельність зайнятого населення в сільських громадах зменшилася більш ніж на 25%, що є наслідком скорочення виробничої бази, відсутності нових робочих місць і нерівного доступу до ринкової інфраструктури.

Окремої уваги потребує гендерна та вікова структура сільського безробіття. Значна частина молоді виїжджає до міст або за кордон, залишаючи сільську місцевість без кадрового потенціалу. Водночас жінки та люди старшого віку залишаються в умовах обмеженого доступу до праці, зокрема у сфері формальної економіки. Серед найбільш уразливих груп - внутрішньо переміщені особи, що оселилися в сільських громадах, але часто не мають змоги реалізувати свій трудовий потенціал через відсутність місць прикладання праці.

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика традиційної аграрної моделі та біоекономіки
щодо зайнятості в сільських територіях**

Параметр	Традиційна модель	Біоекономічна модель
Тип зайнятості	Сезонна, нестійка	Стала, диверсифікована
Додана вартість	Низька (сировина)	Висока (перероблення, інновації)
Залучення вразливих груп	Обмежене	Широке (жінки, молодь, ВПО)
Джерела доходів	Одновекторні (землеробство)	Багатовекторні (перероблення, збут, сервіс)
Потенціал розвитку підприємництва	Обмежений	Високий (кооперація, кластери, стартапи)
Екологічна стабільність	Залежить від монокультур	Висока завдяки різноманіттю культур і підходів

Таблиця 2

Основні бар'єри та можливості для розвитку зайнятості в сільській місцевості України

Категорія	Бар'єри	Можливості
Інфраструктура	Відсутність логістики, складських потужностей	Локальні центри перероблення, агропарки
Капітал	Недоступність кредитування, страх дефолту	Гранти, кооперація, мікрофінансування
Кадровий потенціал	Міграція молоді, брак фахівців	Освіта, перекваліфікація, залучення ВПО
Інституційна підтримка	Слабка комунікація з державними програмами	Децентралізація, державно-приватне партнерство
Секторальна структура	Залежність від 1-2 галузей	Диверсифікація через біоекономіку

складено авторами

Сучасні виклики - війна, руйнація аграрної інфраструктури, мінування угідь, зниження інвестиційної активності - ще більше поглибили структурні проблеми зайнятості. У таких умовах особливої ваги набуває розвиток нових, нестандартних джерел доходу та самозайнятості, орієнтованих на використання локальних ресурсів. Саме біоекономічне перероблення лікарських рослин, що не потребує великих земельних площ і може здійснюватися в кооперативних або сімейних формах господарювання, має потенціал стати джерелом сталої зайнятості.

Наразі переважає вузька орієнтація на традиційні види зайнятості (рослинництво, тваринництво), які мають низьку рентабельність і схильні до сезонних коливань. Розширення спектра економічної активності шляхом запровадження перероблення біоресурсів (зокрема лікарських культур) сприяє формуванню повноцінної економічної екосистеми, в якій зайнятість забезпечується не лише шляхом вирощування, а й логістики, зберігання, фасування, маркетингу, експорту та освітніх і консалтингових послуг.

У табл. 2 узагальнено основні бар'єри та можливості для стимулювання зайнятості в сільських громадах України.

Перероблення лікарських рослин є перспективним напрямом розвитку сільських територій, що здатен стимулювати зайнятість населення, особливо у регіонах з обмеженими ресурсами та можливостями для традиційного сільського господарства. Вирощування лікарських культур та їх подальше перероблення створюють комплексні виробничі ланцюги, які охоплюють не лише аграрний

сектор, а й промисловість, логістику, маркетинг і сервісні послуги.

Цей напрям має низку переваг, що роблять його привабливим для сільських громад. По-перше, лікарські рослини не потребують великих земельних площ та можуть вирощуватися навіть на маргінальних землях, що знижує конкуренцію з продовольчим виробництвом. По-друге, перероблення лікарської сировини - це додатковий рівень доданої вартості, який формує нові робочі місця не лише на виробничих ділянках, а й у сфері фасування, контролю якості, сертифікації, досліджень, збуту та експорту.

Залучення місцевого населення до кооперативної або сімейної форми ведення бізнесу у сфері біоекономіки сприятиме збереженню і розвитку сільських громад, зменшенню міграційних процесів та підвищенню соціальної стабільності. Водночас розвиток індустрії лікарських рослин відповідає європейським та світовим трендам на натуральну продукцію, органічне землеробство та екологічно безпечні технології.

При застосуванні сучасних підходів до глибокого перероблення лікарських рослин особливої ваги набуває вибір відповідних технологій, здатних забезпечити максимальну ефективність та якість кінцевої продукції. Основні прикладні технології перероблення представлено в табл. 3.

Розуміння ролі кожного етапу - від вирощування до глибокого перероблення - дає змогу сформувати ефективний ланцюг створення доданої вартості. Узагальнену структуру такого біоекономічного циклу наведено в табл. 4.

Таблиця 3

Прикладні технології перероблення лікарських рослин

Технологія перероблення	Основні продукти	Потенційні напрямки використання
Сушіння і подрібнення	Сухі лікарські сировини	Фармацевтика, косметологія, харчові добавки
Екстракція (водна, спиртова)	Екстракти, концентрати активних речовин	Фармацевтичні препарати, біодобавки
Ультразвукова екстракція	Висококонцентровані екстракти	Виробництво лікарських засобів, косметики
Ферментація	Ферментовані продукти	Пробіотики, натуральні консерви
Компостування відходів	Біогаз, органічні добрива	Енергетика, сільське господарство

складено авторами

Таблиця 4

Структура ланцюга створення доданої вартості в біоекономічному циклі лікарських рослин

Етап	Основні операції	Ключові цілі	Виклики та можливості
Вирощування	Посів, догляд, збір, органічні методи	Забезпечення якості сировини	Сезонність, кліматичні ризики, сертифікація
Первинна перероблення	Сушіння, сортування, очищення	Збереження якості, стандартизація	Відсутність інфраструктури, нестача технологій
Глибока перероблення	Екстракція, очищення, фасування	Виробництво продуктів з високою доданою вартістю	Високі інвестиції, потреба в інноваціях

складено авторами

Розвиток біоекономіки на основі вирощування та перероблення лікарських рослин має можливості забезпечити суттєвий соціально-економічний вплив, зокрема на забезпечення зайнятості населення в сільських регіонах. Цей сектор може створити нові робочі місця як на етапі первинного виробництва, так і в переробній промисловості, а також у супутніх сферах - логістиці, маркетингу, науково-дослідній діяльності.

Зайнятість у цій галузі відрізняється значною різноманітністю - від сезонної роботи в агровиробництві до постійної зайнятості у фармацевтичному переробленні, наукових дослідженнях та управлінні. Це дасть змогу залучати до економічної діяльності різні категорії населення, зокрема жінок, молодь та осіб з обмеженими можливостями.

Важливим аспектом є мультиплікативний ефект, коли зростання доходів населення

стимулює розвиток суміжних секторів - торгівлі, послуг, інфраструктури. Це, своєю чергою, сприяє підвищенню рівня життя та соціальної стабільності в сільських громадах.

Для оцінки соціально-економічного потенціалу біоекономічного сектору лікарських рослин доцільно проаналізувати його вплив на зайнятість, доходи населення та можливості створення нових робочих місць у сільських громадах. У табл. 5 узагальнено ключові категорії зайнятості, характер виконуваних функцій, середній рівень доходів та потенціал розширення ринку праці у відповідному секторі.

Акцент на розвиток біоекономіки лікарських рослин як драйвера зайнятості має сприяти формуванню нових професійних компетенцій у сільських мешканців, підвищенню їхньої конкурентоспроможності на ринку праці та зменшенню міграційних процесів.

Таблиця 5

Соціально-економічний потенціал зайнятості у секторі лікарських рослин

Категорія зайнятості	Опис діяльності	Рівень доходів (порівняно з середнім по регіону)	Потенціал зростання робочих місць
Вирощування лікарських рослин	Агрооператори, сезонні робітники	Нижчий-середній	Високий
Первинна перероблення	Оператори переробних ліній	Середній	Середній
Глибока перероблення	Фахівці з екстракції, стандартизації	Вищий-середній	Високий
Науково-дослідна діяльність	Дослідники, технологи	Вищий	Низький-середній
Управління та логістика	Менеджмент, маркетинг, збут	Середній-вищий	Середній

складено авторами

Таблиця 6

Ключові умови для розвитку біоекономіки в сільських громадах та їх вплив

Умова	Опис	Вплив на розвиток біоекономіки
Інфраструктура	Транспорт, склади, логістика	Забезпечує ефективний рух продукції
Організаційна спроможність	Кооперативи, управління	Підвищує економічну стійкість
Кадрове забезпечення	Фахівці, навчання	Забезпечує якість і конкурентоспроможність
Фінансова підтримка	Субсидії, кредити, інвестиції	Знімає фінансові бар'єри для розвитку
Регуляторне середовище	Стандарти, сертифікація, законодавство	Створює передбачуваність та захист
Інновації та наука	Дослідження, технології	Сприяє підвищенню ефективності та якості

складено авторами

Ці процеси неможливі без цілісної підтримки середовища, що сприяє розвитку локального підприємництва та ефективній інтеграції мешканців у нові види економічної діяльності. Ключову роль при цьому відіграють інфраструктурні, організаційні, кадрові, фінансові та регуляторні чинники, що формують основу сталої біоекономіки. Узагальнені умови та їх вплив на розвиток біоекономічної діяльності в сільських громадах подано в табл. 6.

Ефективне стимулювання розвитку біоекономіки в сільській місцевості потребує чітко розроблених і скоординованих механізмів державної підтримки та належного інституційного забезпечення. Відповідні заходи повинні бути спрямовані на усунення чинних бар'єрів, розширення можливостей для розвитку бізнесу у сфері вирощування та

перероблення лікарських рослин, а також на підвищення рівня зайнятості населення.

По-перше, важливим складником є формування спеціалізованих програм фінансування, які передбачають гранти, субсидії, пільгові кредити та інвестиції для малих і середніх підприємств, кооперативів та фермерських господарств. Такі програми мають забезпечувати підтримку на всіх етапах виробничого циклу - від посіву лікарських рослин до глибокого перероблення і виходу на зовнішні ринки.

По-друге, інституційне забезпечення включає створення та розвиток відповідних органів і структур - аграрних дорадчих служб, інноваційних центрів, кластерів, які здійснюють консультаційну, методичну і технологічну підтримку суб'єктам господарювання у сільських громадах. Ці структури повинні бути

тісно інтегровані з науково-дослідними установами, органами місцевого самоврядування та бізнес-асоціаціями.

Регуляторна політика має передбачати спрощення процедур ліцензування, сертифікації та реєстрації продукції, що відповідає міжнародним стандартам, зокрема для органічної продукції. Важливо забезпечити прозорість і доступність інформації про нормативно-правове поле та стандарти якості для виробників.

Особливу роль відіграє розвиток системи професійної підготовки і підвищення кваліфікації, яка має включати спеціалізовані курси з біоекономіки, агротехнологій, менеджменту та маркетингу в галузі лікарських рослин. Важливо впроваджувати моделі дуальної освіти та програми стажувань, які поєднують теоретичну підготовку з практичним досвідом.

Значним механізмом підтримки є сприяння розвитку кооперативного руху і кластерних об'єднань, які створюють умови для об'єднання ресурсів, спільного використання технологій і виходу на ринки збуту з більш конкурентною продукцією. Підтримка таких ініціатив має бути пріоритетом державної політики.

Для ефективного розвитку біоекономіки в сільських громадах важливим є поєднання фінансової, інституційної, освітньої та регуляторної підтримки. Системне впровадження таких механізмів (табл.7) сприяє стабільному розвитку біоекономіки в сільських

громадах, стимулює створення робочих місць і підвищує якість життя населення.

Стратегічне планування відіграє ключову роль у розвитку біоекономіки на сільських територіях. Його ефективність залежить від урахування регіональних особливостей, доступності ресурсів, інфраструктурної бази та активності місцевих громад. Особливо важливо забезпечити інтеграцію міжгалузевих підходів - поєднання агровиробництва, перероблення, екологічного менеджменту та освітніх ініціатив - для створення повноцінних ланцюгів доданої вартості з лікарських рослин.

Важливими умовами стійкого зростання є розвиток інноваційної інфраструктури (наукові центри, технопарки, кластери), сприятливе регуляторне середовище (пільги, гранти, підтримка МСП) та системна робота з людським капіталом через освітні програми і професійне навчання. Це забезпечить не лише технологічне оновлення, а й зростання зайнятості та економічної активності в громадах.

Ключові напрями стратегічного розвитку біоекономічного перероблення лікарських рослин у сільських громадах узагальнено в табл. 8.

Запровадження цих стратегічних напрямів сприятиме створенню стійкої, конкурентоспроможної та соціально відповідальної біоекономіки у сільських громадах, що в довгостроковій перспективі підвищить зайнятість населення та покращить економічний потенціал регіонів.

Таблиця 7

Ключові механізми державної підтримки та інституційного забезпечення біоекономіки у сільських громадах

Механізм	Напрямок діяльності	Очікуваний результат
Фінансові програми	Гранти, субсидії, пільгові кредити	Збільшення інвестицій у виробництво
Інституційна підтримка	Дорадчі служби, інноваційні центри	Підвищення компетентності та технологічності
Регуляторні спрощення	Ліцензування, сертифікація	Зменшення адміністративних бар'єрів
Освіта та професійна підготовка	Курси, стажування, дуальна освіта	Підвищення якості кадрів
Кооперативний рух та кластери	Об'єднання виробників	Посилення ринкової позиції

складено авторами

Таблиця 8

**Особливості стратегічного розвитку біоекономічного перероблення лікарських рослин
у сільських громадах**

Напрямок розвитку	Ключові заходи	Очікувані результати	Відповідальні суб'єкти
Інтеграція міжгалузевих ланцюгів	Розробка комплексних кластерних проєктів	Підвищення ефективності виробництва	ОМС, бізнес, наукові установи
Розбудова інноваційної інфраструктури	Створення науково-дослідних центрів, технопарків	Впровадження новітніх технологій	Державні органи, інвестори
Нормативно-правова підтримка	Впровадження пільг, грантових програм	Залучення інвестицій	Законодавці, місцева влада
Освіта та підвищення кваліфікації	Організація тренінгів, семінарів, курсів	Формування компетентностей, підвищення кваліфікації	Освітні заклади, бізнес

складено авторами

Висновки. У результаті проведеного дослідження було підтверджено, що біоекономічне перероблення лікарських рослин є ефективним інструментом стимулювання зайнятості в сільській місцевості. Вирощування, первинна та глибока перероблення лікарської сировини створюють додану вартість, що сприяє розвитку місцевого підприємництва, зміцненню економіки сільських громад і формуванню сталих робочих місць.

Визначено ключові фактори, необхідні для розвитку біоекономіки у сільських регіонах, зокрема створення сприятливих нормативно-правових умов, розвиток інноваційної інфраструктури, формування компетентностей місцевих фахівців та інтеграція міжгалузевих ланцюгів доданої вартості. Стратегічний підхід до розвитку даної сфери передбачає комплексну взаємодію державних органів, бізнесу та освітніх установ.

Запропоновані напрями розвитку та заходи можуть забезпечити не лише економічне зростання регіонів, а й соціальну стабільність, що особливо важливо в контексті післявоєнного відновлення України. Отже, впровадження біоекономічних моделей у виробництво та перероблення лікарських рослин є перспективним напрямом для сталого розвитку сільських громад і підвищення якості життя їх населення.

Література

- Федина С. М. Формування біоекономіки в контексті забезпечення сталого розвитку : дис. ... д-ра філософії : 051 – економіка / С. М. Федина. Сумський держ. ун-т. Суми, 2021. 232 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86296/3/diss_Fedyna.pdf (дата звернення: 15.04.2025).
- Печка С. С. Стратегії диверсифікації діяльності аграрних підприємств : дис. ... д-ра філософії : 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / С. С. Печка. Одеський нац. технолог. ун-т. Одеса, 2024. URL: <https://ontu.edu.ua/download/dissertation/phd/Diss/er/2024/Disser-PhD-Pyechka.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).
- Vostriakova V. Bio-Economy of Ukraine: Efficiency and Potential for Development Based on SEE-Management Methodology. Environmental Research Engineering and Management. 2025. Vol. 81, № 1. P. 8–24. URL: <https://doi.org/10.5755/j01.erem.81.1.38344> (дата звернення: 15.04.2025).
- EU Bioeconomy Strategy. Bioeconomy for sustainable development. 2018. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2020-03/bioeconomy_strategy_2018.pdf (дата звернення: 15.04.2025).
- Tan E. C. D., Lamers P. Circular Bioeconomy Concepts—A Perspective. Frontiers in Sustainability. 2021. Vol. 2. Article 701509. URL: <https://doi.org/10.3389/frsus.2021.701509> (дата звернення: 15.04.2025).
- Nallapaneni M. K., Haque M. A., Patwary S. It Is Time to Synergize the Circularity of Circular Bioeconomy with Sustainability and Resiliency Principles. Sustainability. 2023. Vol. 15, № 16. Article 12239. URL:

- <https://doi.org/10.3390/su151612239> (дата звернення: 15.04.2025).
7. Калачевська Л. І. Інноваційний розвиток сільських територій: наукові основи, стан та перспективи. Монографія. Суми: ФОП Литовченко Є. Б., 2019. 276 с. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/11217/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B.%D0%86..pdf> (дата звернення: 15.04.2025).
 8. Кучер О. В. Біоекономіка як сучасна парадигма економічного розвитку. *Bioeconomy and Agrarian Business*. 2021. Vol. 12, № 2. URL: <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2021.02.002> (дата звернення: 15.04.2025).
 9. Бугайчук В. В., Грабчук І. Ф. Біоекономіка та її роль у розвитку сучасного суспільства. *Економіка АПК*. 2018. № 5. С. 110–115.
 10. Вожегова Р. А., Малирчук А. С., Котельников Д. І., Резніченко Н. Д. Сучасний стан, перспективи та напрями розвитку виробництва лікарських рослин в Україні. *Таврійський науковий вісник*. 2021. № 118. С. 57–66. URL: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2021.118.7> (дата звернення: 15.04.2025).
 11. Державна служба статистики України. Web-site. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
 5. Tan E. C. D., Lamers P. Circular Bioeconomy Concepts—A Perspective. *Frontiers in Sustainability*. 2021. Vol. 2. Article 701509. URL: <https://doi.org/10.3389/frsus.2021.701509> (дата звернення: 15.04.2025).
 6. Nallapaneni M. K., Haque M. A., Patwary S. It Is Time to Synergize the Circularity of Circular Bioeconomy with Sustainability and Resiliency Principles. *Sustainability*. 2023. Vol. 15, # 16. Article 12239. URL: <https://doi.org/10.3390/su151612239> (дата звернення: 15.04.2025).
 7. Kalachevska L. I. Innovatsiinyi rozvytok silskykh terytorii: naukovi osnovy, stan ta perspektyvy. *Monohrafiia*. Sumy: FOP Lytovchenko Ye. B., 2019. 276 s. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/11217/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B.%D0%86..pdf> (дата звернення: 15.04.2025).
 8. Kucher O. V. Bioekonomika yak suchasna paradyhma ekonomichnoho rozvytku. *Bioeconomy and Agrarian Business*. 2021. Vol. 12, # 2. URL: <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2021.02.002> (дата звернення: 15.04.2025).
 9. Buhaichuk V. V., Hrabchuk I. F. Bioekonomika ta yii rol u rozvytku suchasnoho suspilstva. *Ekonomika APK*. 2018. # 5. S. 110–115.
 10. Vozhehova R. A., Maliarchuk A. S., Kotelnikov D. I., Reznichenko N. D. Suchasnyi stan, perspektyvy ta napriamy rozvytku vyrobnytstva likarskykh roslin v Ukraini. *Tavriiskyi naukovi visnyk*. 2021. # 118. S. 57–66. URL: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2021.118.7> (дата звернення: 15.04.2025).
 11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Web-site. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. Fedyna S. M. Formuvannia bioekonomiky v konteksti zabezpechennia staloho rozvytku : dys. ... d-ra filosofii : 051 – ekonomika / S. M. Fedyna. Sumskiy derzh. un-t. Sumy, 2021. 232 s. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86296/3/diss_Fedyna.pdf (дата звернення: 15.04.2025).
2. Piechka S. S. Stratehii dyversyfikatsii diialnosti ahrarnykh pidpriemstv : dys. ... d-ra filosofii : 076 – Pidpriemnytstvo, torhivlia ta birzhova diialnist / S. S. Piechka. Odeskyi nats. tekhnoloh. un-t. Odesa, 2024. URL: <https://ontu.edu.ua/download/dissertation/phd/Diss/2024/Disser-PhD-Pyechka.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).
3. Vostriakova V. Bio-Economy of Ukraine: Efficiency and Potential for Development Based on SEE-Management Methodology. *Environmental Research Engineering and Management*. 2025. Vol. 81, # 1. P. 8–24. URL: <https://doi.org/10.5755/j01.erem.81.1.38344> (дата звернення: 15.04.2025).
4. EU Bioeconomy Strategy. *Bioeconomy for sustainable development*. 2018. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2020-03/bioeconomy_strategy_2018.pdf (дата звернення: 15.04.2025).
5. Tan E. C. D., Lamers P. Circular Bioeconomy Concepts—A Perspective. *Frontiers in Sustainability*. 2021. Vol. 2. Article 701509. URL: <https://doi.org/10.3389/frsus.2021.701509> (дата звернення: 15.04.2025).
6. Nallapaneni M. K., Haque M. A., Patwary S. It Is Time to Synergize the Circularity of Circular Bioeconomy with Sustainability and Resiliency Principles. *Sustainability*. 2023. Vol. 15, # 16. Article 12239. URL: <https://doi.org/10.3390/su151612239> (дата звернення: 15.04.2025).
7. Kalachevska L. I. Innovatsiinyi rozvytok silskykh terytorii: naukovi osnovy, stan ta perspektyvy. *Monohrafiia*. Sumy: FOP Lytovchenko Ye. B., 2019. 276 s. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/11217/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B.%D0%86..pdf> (дата звернення: 15.04.2025).
8. Kucher O. V. Bioekonomika yak suchasna paradyhma ekonomichnoho rozvytku. *Bioeconomy and Agrarian Business*. 2021. Vol. 12, # 2. URL: <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2021.02.002> (дата звернення: 15.04.2025).
9. Buhaichuk V. V., Hrabchuk I. F. Bioekonomika ta yii rol u rozvytku suchasnoho suspilstva. *Ekonomika APK*. 2018. # 5. S. 110–115.
10. Vozhehova R. A., Maliarchuk A. S., Kotelnikov D. I., Reznichenko N. D. Suchasnyi stan, perspektyvy ta napriamy rozvytku vyrobnytstva likarskykh roslin v Ukraini. *Tavriiskyi naukovi visnyk*. 2021. # 118. S. 57–66. URL: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2021.118.7> (дата звернення: 15.04.2025).
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Web-site. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Maslosh O.V., Olshansky O.V., Podkuiko M.Y. Promoting employment in rural areas based on a bioeconomic model for the processing of medicinal plants

The article explores the issue of stimulating employment in rural areas of Ukraine through the implementation of a bioeconomic model for the processing of medicinal plants. A comparative analysis of the traditional agrarian model and the bioeconomic approach makes it possible to identify the qualitative advantages of bioeconomy as a tool for employment diversification, reducing labor migration, and forming new segments within the local economy. It is substantiated that the bioeconomy ensures flexibility in production aimed at sustainable development and contributes to the increase of added value without significant reliance on external resources.

Applied technologies for processing medicinal plants are presented, including methods of primary and secondary treatment, which enable the creation of competitive products with a high degree of localization. A value-added chain structure has been developed, encompassing the stages of cultivation, harvesting, technological processing, packaging, and sales, with the involvement of the local population possible at each level.

The socio-economic potential of the sector is analyzed, including the creation of new jobs, the development of women's entrepreneurship, support for youth, and the expansion of employment in small-scale production. Key barriers (lack of access to technologies, financial tools, certification, and markets) and opportunities (support from international partners, environmental trends, and availability of raw materials) for the development of the bioeconomy are examined.

The necessary preconditions for its effective functioning in rural communities are identified, including human resource potential, logistics infrastructure, educational initiatives, and mechanisms of cooperation. Institutional mechanisms to support the development of the bioeconomic model are also outlined, particularly through program-based funding, tax incentives, the involvement of advisory services, and the development of educational platforms.

Thus, the research results deepen the understanding of the practical aspects of bioeconomy as a factor of sustainable development, especially in the context of addressing socio-economic challenges at the level of rural communities.

Keywords: *bioeconomy, medicinal plants, employment, rural areas, added value*

Маслош Ольга Володимирівна – к.х.н, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Ольшанський Олександр Вікторович – д.н. з держ. упр., професор, завідувач кафедри економіки і підприємництва Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Подкуйко Марина Юріївна - здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти кафедри економіки і підприємництва Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Стаття подана 17.05.2025.